

LA REVISTA

SUMARI

El Bisbe Torras i Bages, *per Lluís Carreras, Pbre.* — Els Editors i la Llibertat de l'Art, (continuació), *per R. Rucabado.* — D'esquena al temps, *per Joaquim Folguera.* — Rubén Darío, *per Josep Maria de Sagarra.* — Primitius Italians: Guido Guinicelli, Pier della Vigne, Cecco Angioleri, *trad. d'Alexandre Plana.* — Poesia Catalana: L'amor de les tres germanes, *per Miquel Ferrà.* — Moralitats i Pretextos, *per J. M. López-Picó.* — El Laboratori de Fonètica Experimental, *per P. Barnils.* — Al Marge d'un Curs d'Educació Femenina, *per Miquel Poal Aregall.* — Lletres: Influència moral del Glosari a Catalunya, *per Josep Maria Capdevila.* A propòsit d'un llibre: «Sonets» de Joan Arús, *per Carles Soldevila.* — Dietari Espiritual.

BARCELONA

MCMXVI

Núm. X

ANY II

SUMARI DEL NUMERO 8

Ensenyança de la Gramàtica, per M. de Montoliu.—La Pretesa Superació del Nacionalisme, per A. Róvira i Virgili.—Moralitats i Pretextos, per J. M. López-Picó.—Aforismes femenins, per Miquel Poal Aregall.—Primitius Italians: Jacobo de Lentino, trad. de Alexandre Plana.—Nadal, per Josep S. Pons.—Pregaria, per Miquel Fortesa.—La Esculptura Catalana, per Martí Casanovas.—Lletres: L'Ofrena, de J. M. López-Picó, per J. Ferràn i Mayoral.—De l'hort i de la costa, poesies de Trinitat Catasús, per Joaquim Folguera.—Arts Plàstiques, Josep Aragay, per C.—Dietari Espiritual.

SUMARI DEL NUMERO 9

L'Auba de la pau durable, per Eladi Homs.—Els editors i la llibertat de l'art, per R. Rucabado.—Els ens donen l'arma, per Carles Riba.—Moralitats i Pretextos, per J. M. López-Picó.—Teatre: El teatre i els poetes, per J. Ferràn i Mayoral.—Els Pasturatges, de Franci James, Piques la roba..., Jo t'am i no sé pas..., trad. de Joan Arús.—Cabelleres vellutades, La cançó del dolor, per Ventura Gassol.—Lletres: Hero i Leandre, per L. Nicolau d'Olwer, Poetes del mar, per Miquel Poal Aregall.—La pintura catalana contemporània, la seva herència i el seu llegat, per Josep Aragay.—Dietari Espiritual.

FÀBRICA DE LENTES I CRISTALLS

DE TOTA CLASSE

ANTONI HURTADO

CASA FUNDADA EN 1860

Especialitat en cristalls receptats per senyors oculistes

Escudillers Blancs, 1. - BARCELONA

Les Arts Gráficas

JOAN COMAS

Rambla, 81 i l'acj, del 1 al 30. - SABADELL

EDITORIAL IBÉRICA J. Pugés, S. en C., Passeig de Gracia, 62
BARCELONA

OBRES COMPLETES

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. JOSEP TORRAS I BAGES

BISBE DE VICH

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió. Van publicats set; el vuitè quedarà llest a 15 Març

Fins a 31 de Març:

Rústega, Ptes. 35 - Tela, Ptes. 45

Desde 1.er d' Abril:

Rústega, Ptes. 45 - Tela, Ptes. 55

Venda a plaços amb 10 ptes. d'augment sobre els preus marcats

LA REVISTA

ANY II.	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL	FEBRER 29
NUM. X	ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 453 - TERCER - 1. ^a Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cénts.	1916

EL BISBE TORRAS I BAGES

Com més llunyania pren el moment cor-prenedor que tota nostra terra hagué es-ment de la mort del gran bisbe, més endins en trobem la seva presencia lluminosa i en sentim tota la serena eficacia i potencia guiadora. Ell s'és departit d'aquest món vers la llum eterna, d'on devallava tot-hora la claror de sa ment augusta que reflectia en el seu verb ressonant de sagrada expressivitat. I orfes nosaltres de qui fou el Pare espiritual de les presents generacions cristianes de nostra patria, cobrem més forta consciencia de com era al bell mig de nostre esperit, per ses ensenyances conformat en la substancia de lo divinal, de sa paraula ritmat a les veus eternes, amb son exemple vivificador iniciat en l'aprenentatge de la plena integralitat del *sensus Christi*, que son magisteri infonia amb soberana magnificencia i solidissima edificació.

El bisbe Torras fou el Mestre i Pare de tota la vida espiritual de nostre poble. Engendrava i nodria la gran fillada de sa espiritual heretat que, com reialme de Déu, es multiplicava bellament entorn de sa taula, peixent-nos el Verb de la vida; ens guiava dolçament i amb amor ens renyava; nostres camins obría de sendes lluminoses i, viadors per la terra, ens guardava de mal i fallença, tot-hora l'esguard provident damunt nostre; amb son consell i guiatje ens feia ombra d'esperit onsevulla ens trobésim, universal sa cura d'ànimes tant com omnipresent a tota contrada de la humanal existencia son pastoral magisteri. Per tots

nosaltres era ell l'intèrpret de la llei; que els cànons eternals de la intel·ligencia ens dictava i la norma de la vida ens deia. I, camí de la eternitat, encara ens fa la deixa del seny familiar que de generació en generació serà nostre tresor, i, alçant la mà aquietadora, dolçament manyaga, com un vell patriarca, beneeix son llinatge, que així servi sempre via drete pels vials del Senyor.

O quina vida la seva mort! Sols el florir del miracle podia tornar-la més divina. Extès en el llit de l'agonia sa figura pacient i dolça, amb la mà lleument alçada, fulgurant l'anell pastoral, semblava encara revestida de pontifical solemnitat. Ni un instant perdé la presencia d'ànima ni aquella reverencia monàstica, espiritualment ritual, de ses paraules i oracions. Com qui a la Seu diu la episcopal homilia, a son Capítol adreça el comiat, forta la veu, la ment tranquila: *la caritat és la substancia de la llei*, així començava per a inculcar l'amor fraternal i la caritat envers les grans institucions de la Iglesia. Quan, seguint ell paraula per paraula la recomanació de l'ànima i rebuda la benedicció apostòlica, ritmant sa veu solemne el *Confiteor* de tots els assistents, volgué, així Jacob, despedir-se de sos amics i familiars, com un llevat de taula vers la eternitat, era emocionant i ple de sentit del seu afectuós *A Deu*, sols éll serè i lluminós en mig el tremolor de cor de tots nosaltres, coberts i unguits de sa mirada oberta, benigníssima, resplendint clarsors divinals. O, com restarà clos per sempre dins nostre esperit el raig de llum de

aquell esguard darrer, que fou sa última visió de les realitats del món per a endinçar els ulls a la visió interior del cel que ja se obría endalt!

Després tant sols patía i orava. Quína fortitut i serenor! Sa llarga i dolorosíssima agonía fou un fulgor meravellós de santedat; son potent esperit esbatía la puja braolent del desfici moridor i vencía ell l'esclat ofegador de la renera: com més opriment i remorosa es tornava, més ressonant es feia el seu resar que clamava suplicant *Kyrie eleyson...* seguint amb daler fins que, en oír sa predilecta invocació *Regina Sacratissimi Rossarii*, eixí del cor confiat el surt commovedor *Ora pro me*. El ritme intel·lectual de sa vida semblava aleshores més segur i acompassat que mai; tres hores abans de sa mort encara es donà a son hàbit contemplatiu. Fou un moment que semblava esvair-se el sentit i fer-se trencada la veu, que no sabíem entendre, quan a la fi oírem que demanava el llibre dels salms: fóren-li dits uns versets del Rei Profeta, feu senya de callar i es perdé en íntima meditació; tornà a voler altres versets i altre cop es clogué en silenci adorador. Mes la oració dominadora de sa agonía fou el *Nunc dimittis servum tuum*, ressonant fins al donar l'ànima a Déu. I el deia amb vivís-sim daler de la suprema lliberació, accentuant i repetint el *nunc*,—tres voltes seguides el digué un cop com si prengués consciència de l'humanal departiment—i als mots *servum tuum*, quín accent sagrat de confessió humil i de profunda adoració!

Així la mort santíssima del Bisbe fou la unció darrera de vida amb que sagellà sa missió en aquest món. Que no era pas sa llum de veritat la excel·lència del Mestre. Ni son verb magestuós feia la eficàcia del Pastor. La *spiritalis unctio* era sa potencia, aquell conhort pacificador de la rosada de gracia, que esponjava l'ànima, la veu aquietadora de blanors eternals, que es posava al cor; l'ungiment del seny, vetaquí la penetradora operació de sa paraula viva i sa presencia serena, sacrament, si val a dir, d'aquella invisible serenor d'entre cel i terra, on incommovible sojornava son esperit, que a tots ens aixecava vers el Verb de Déu i l'Evangeli de la Pau, ment i cor del nostre venerable i dolcíssim Patriarca.

Quan ell eixía a sermonar damunt els fets de la vida social o les agitacions de les idees, les testes s'abaixaven en senyal de acatament, son gest solemne d'amorosament i fermesa era com la senyal de la creu

que tota llei d'errívols malures exorcisava, i així que sa paraula vivificant s'era reposada i corfosa endins l'esperit, el seny de tots clarejava i sorgía arreu el ritme ordenador de la armonía cristiana que destría tenebrors i fortifica dins la llum i el bé. Verament era ell la forma nostra, que ungia dolçament i suau en saboría interior de cristianitat tot el realme de l'esperit i la vida de nostra terra, son contingut intel·lectual i la tradició de pietat, les orientacions estètiques i les doctrines socials, la consciència política dels governants i el guiatje ascètic del viure, així centrant homes i coses en aquell fonament d'eternitat, que és la única eficàcia de la terrenal existencia.

I aquest fonament d'eternitat el Bisbe Torras es dalía de posar-lo en tota parcela de l'activitat humana. Son mestratge pren la integralitat d'un missionar reposat i lluminós per totes les sendes qui menen a les varies contrades de l'esperit. No hi ha estament espiritual de la terra nostra on no hagi prè la llevor fecundant de l'amplíssim sembrador: cleresía, poble, polítics, artistes, humil pagesía, intel·lectuals, tots els estols qui configuren la forma d'una societat, són estat adroctrinats del seu seny guidor. Mes si, enfora sa potent missió pastoral, nexce cèntric de tota sa producció, volguéssim cercar una predilecció del seu esperit, jo diría que se l'emporta l'amor de la bellesa i l'afecte dolcíssim als artistes. No sería cosa fàcil trobar perella glorificació de la eficàcia estètica en la vida humana, com la que brolla dels escrits del Bisbe Torras, ni tal volta ningú com ell ha exalçat tant la missió humanitzadora de l'Art. Fins la seva productivitat intel·lectual ix amarada del plaer estètic, *sub specie pulchri* podríem dir que veia totes les coses de lo diví i humà; i, més que el rahonal procediment o la crítica investigació, domina en sa lògica personal la intuició ideològica i verbal plasmanent en roentor els conceptes reposats dins sa ment al deix fertilitzant d'una perenne percepció contemplativa, elements ambdós d'innegable calitat artística. Fins al punt que aquella dolcíssima unció de ses obres ve doblada en meravellosa saboría pel consorci del sentit trascendent de l'espiritualisme cristià amb la correntía humana d'aqueixa delectació íntima, goig de bellesa, que perfundía's dins tota sa esponerosa i calda producció.

Mes el testimoni faent d'aqueixa tendencia nobilíssima del Bisbe Torras l'havem en ses conferencies sobre Art. Des de Milà i

Fontanals rès s'era dit entre nosaltres de tanta vigoria i plenitud, i encara al pros venerable de la vella Catalunya oient se'n faria desapropria paraula, tornada en son deixeble sapiencial visió d'un armonisme espiritual definitiu. Dins el concepte cristià de la estètica pensament més alt no s'és produït ni apologètica més adreçadora i constructiva es fa obirar. Seguiu-la la trajectoria doctrinal de sa filosofia de l'Art, destaqueu-ne el directori espiritual de l'artista, l'ascesis del seu viure i el seu produir, que en ella es troba, i vegeu on trobareu aquest doll de llum, que auriola la dignitat i consciència de la missió artística, posada pel Bisbe Torras en l'ordre humà en la categoria excelsa que en lo sobrenatural tenen els místics, els vidents experimentals de l'Infinit.

Entre les coses humanes l'Art és la qui més s'acosta a les divines, vetaquí el leitmotif qui ritma tota la concepció transcendent del Bisbe Torras en la seva estètica, la deú qui amara el seu amplíssim armonisme. Estudià la *Fruició artística* i de bell entuvi afirma la unitat simbòlica de les formes d'art, simulacres divins, expressió universalíssima de lo eternal i invisible; que per ço sa fruició engendra el sentiment fondísim de l'Infinit en jerarquia ascendent de potencia expressiva, tant més noble com més fa sentir l'esperit vivent en la materia, fins arribar a la màxima realització quan es concorda la forma i l'esperit, el goig de la veritat i el realisme modal, el sentiment estètic i la emoció religiosa, plenitud integral de la fruició artística, llum, armonia i equilibri de l'esperit, que mutilen en lo més excels el naturalisme positivista de una banda i altrement el simbolisme encegador, agnòstic, de les escoles suggestives.

L'Art respón a la aspiració dominadora de nostra naturalesa vers la Bellesa infinita, és el clam per la possessió de l'Infinit qui brolla el mateix dalt les altures serenes del Paradisso, que en el turment íntim de les inquietuts afroses de Faust o en el passionant pelegrinatje de Childe Harold. L'Infinit, doncs, és la noció substancial de l'Art, i la llum, forma universal de la Bellesa, en serà el seu resplandor; on sia aquesta claritat florirà la senda qui mena a la perfecció, a atenyer l'Infinit, noble ideal, que sols l'Art cristià assoleix, puix no mes ell proporciona l'home amb Déu i ens dóna la conciliació de l'Infinit amb lo finit, el gran problema humà de nostra ambició eternal. Littrè demana barca i vela per a navegar pel mar de l'Infinit, on sovint es capbuça

l'Art. El Bisbe Torras li'n don resposta dictant els límits de l'Art, condicions de la Bellesa: la Revelació cristiana en lo espiritual i sobrenatural, el magisteri de la naturalesa per a les formes artístiques i el criteri moral en lo que's lliga amb les passions; amb l'acompliment d'aquestes lleis l'home farà sa ascensió vers l'Infinit i l'Art trobarà en sa fonamental limitació la volada qui vers Ell el llençarà serenament.

La construcció estètica del Bisbe Torras va estructurant-se amb major relléu. El nex entre el realme de l'Infinit i la fruició que l'Art ens en dóna, és l'artista, el creador inspirat, qui en la cambra nupcial del seu esperit realitza el misteriós connuvi, d'on eixirà el *verb artistic*, forma qui tramet palpitant i vivent el sentiment de l'eternal. Ací és on el Bisbe Torras fa més ombra sagrada a la dignitat de l'artista, vetllant per la seva plenitud i poder.

Plató amb la seva artística teologia el voldria ubric d'entusiasme, possessa la *mens diviniore*, instrument cec de la inspiració, entrant-li al dins la volior fecundant de les divines idees. Altrament, en establir el medi com origen de la producció artística, Taine limita l'objecte de l'Art i anul·la la inspiració personal de l'Artista, convertint-la en ressonança mitjancera de l'ambient i de les avials correnties que inconscientment el plasmen. I l'egocentrisme wagnerià volent alliberar-lo de aquesta doble gravitació de cel i terra, fa de l'artista la gleba mare de la obra d'art, isolant-lo dins el món subjectiu, del qual mai pot eixir el doll eternal de la vida humana. El Bisbe Torras amb un ritme meravellós d'integralitat, senyala la vera gènesi de la concepció estètica i, treient a judici entorn el seny de Sant Tomás, el testimoni de la estepa tolstoiana i la mística intuició del Aeropagita, armonitza l'il·luminisme diví de Plató, la potencia reveladora de l'home, que Wagner exagera, i la col·laboració de la *terra*, que sugestiona a Taine, i amb aquesta triple influencia fecundant l'esperit de l'artista fa brollar el *verbum cordis*, plenitud encarnada del verb artístic.

Reviviu més el record i escolteu novament com la majestat pastoral del qui ja parla amb autoritat més alta, explica la *lleï de l'Art*, en aquella magnífica conferència que, al oir-la, deia en Maragall com sentia passar damunt les testes acotades els anatemes adreçadors. Es sens dubte on més ressurt el dolcíssim humanisme de sa mentalitat. Clama per la lleï, armonia de

la vida, enfront l'anarquisme estètic de Nietzsche, que deshumanitza l'artista; i defensa la monarquia universal de la Bellesa per la socialització de l'Art, que l'individualisme aristocràtic atueix, i per la elevació del caràcter personal, que el panteisme de molts moderns aniquila. I quan defineix la llei artística, amb quina dolça fermesa assenta l'equilibri, passant pel mig de les perdedores exageracions! Per la llei de veritat exila el subjectivisme agnòstic, destrucció de la forma i exaltació del dubte; per la llei de bondat posa la idea divina informant la jerarquia artística, però nega l'exclusivisme teològic de Tolstoi, qui sols acceptava la obra artística religiosa. Plenitud de l'esperit i de la forma, de la vida i de l'art, veus aquí l'ideal que sols duu el Cristianisme; llei de l'equilibri humà, ell és el ritme de la universal harmonia artística. El Cristianisme és qui a ple pacificarà la inquietut insaciable del món modern, d'ell rebem la fórmula: Déu, principi i acabament de tota cosa, és la Llei de l'Art.

No podem ja més discorre per les múltiples manifestacions estètiques del Bisbe Torras en ses obres, totes elles il·luminades del resplendor de la bellesa i d'aquell altre sentit intens de la consciència ètnica que ell confessava ésser avivada en tota nostra historia i en el modern Renaixement per la potencia renovada de l'art autòcton, desvetllador del present resorgir de la catalanitat. Cloem, però, aquesta nota portant la remembrança al Congrés d'Art Cristià, on donà el Bisbe Torras sa última lliçó orientadora als artistes, amostrant-los l'*Ofici espiritual de l'Art*. Veus aquí on volia portar-los, a aquesta llum enaltidora: *l'Art és Ministre de Déu*. Així els parlava el Bisbe, que fins aleshores encara malda per sostenir els furs de la forma i de l'esperit en harmonia, vivent. Als qui, com els prerrafaelistes, menyspreen la corporal bellesa, els diu: *l'excés d'esperit mata la forma*; i als qui sols frueixen les revelacions formals els recorda: *les formes són transmissió d'esperit*. I a tots sosleva enlaire, a la excelsitud teocèntrica de l'ideal etern de la Bellesa, que vol de l'artista simplicitat, harmonia de

la vida, sinceritat, i no's complau en l'Art, si no és instrument de la transfiguració espiritual del món, viador per Jesucrist vers el realme invisible, on en benaurada fruïció el misteri de l'Art es fa llum de realitat visible i cauen les formes sensibles veladores de l'Infinit, que en la divina substancia del Ser realíssim es desclou a la definitiva contemplació faç a faç en la plenitud radiant de la llum de gloria.

Enllà, endalt, volia portar-nos el Bisbe Torras. A tots ens parlava amb veu d'eternitat, per tal que d'aital destinació ens fessim dignes. I en sa mort santíssima aquesta missió seva ha sagellat amb la soberana bellesa de l'esperit qui viu sempre a la presència de Déu i fa de la mort la lliçó més alta de la vida. Bé podem dir que si vosaltres, artistes, del Mestre de la Estètica les lliçons voleu entendre, ne cerquèu la introducció en aquesta darrera, vivent revelació de la seva mort. La serenitat i equilibri del seu esperit, que primeja entre totes les seves excelses qualitats i era la deïu de la seva estètica, no s'aprèn en les líriques efusions de la literatura ni en les suaus contemplacions de la bellesa, sinó vivint com ell de cara a la eternitat. En un de sos escrits parla de la estètica de la mort, testimoniant el principi de la bondat i bellesa de la vida humana. Allí a la espona del seu llit un símbol hi vaig veure, contracop revelador de com la potencia sereníssima del nostre Bisbe així s'era formada. En sa taula hi havia un crani, que portava el solideu vermell de sa episcopal dignitat, que totes les nits posava damunt aquesta última deixalla de nostra corporal figura. Així terminen les formes de la terra, mes l'esperit roman eternal. El terme nostre no és el món de la representació: a l'altre rivatje ens espera l'Infinit. També aquesta lliçó de l'Art de la Vida que ens dóna el Mestre morent havem de recullir, si al seu guiatje estètic hem d'ésser fidels. Altrement, nosaltres mateixos ens fariem erms, fugint lluny de sa partiarcal benedicció, sagrada promesa del pervenidor gloriós de les gèneres catalanes.

LLUÍS CARRERAS, PBRE.

ELS EDITORS I LA LLIBERTAT DE L'ART

(CONTINUACIÓ)

Té l'Art unes lleis naturals de relació: les lleis naturals que observem fixant-nos en els fenòmens de contacte de les obres d'Art amb el món. I és de sentit comú que per parlar de comerç d'obres d'Art, per parlar de llibertat, del dret de circulació d'obres d'Art, és necessari començar per tenir aquestes lleis en compte.

La primera llei és la de les dues forces que té l'obra d'Art. Una, inductiva damunt la voluntat, i altra, emotiva damunt la intel·ligència. Un discurs sedueix, una novela apassiona, la música exalta, una imatge encén els sentits. Independent d'això, el discurs, la novela, la simfonia, la imatge, són més o menys admirables segons la perfecció del treball artístic. Arriva dia en que'l discurs ja no arrebaça, i segueix tal volta essent eloqüentíssim; la novela ha perdut sugestió, i la perfecció seva ens va emocionant sempre; la imatge no afalaga apenes als sentits, i la seva beutat sorprèn, cada any que passa, més. Una altra llei: la força inductiva és contingent, la emotiva perdurable.

El màxim poder sugestiu es manifesta quan la obra ix a la llum del dia. Sempre és quan és nova que una obra acalora. La explicació de la causa d'aquest fenomen no és d'aquesta conferència. Em limito a recordar, enunciant-les, les lleis aquestes. Són tan evidents, d'altra part, que les tenim incrustades a la propia experiència, i he dit ja que no apelaria més que a l'experiència i al sentit comú.

Després de nascuda una obra, passa el temps. A una escola segueix un'altra escola. Darrera dels qui consideraven uns aspectes del món, venen altres que esguarden altres aspectes de la varietat ineixugable. Per a la segona generació els primers ja són vells; per a la tercera, venerables; per a la següent pot-ser oblidats; i consagrats a l'ésser redescoberts per una altra gent, i després incorporats definitivament al patrimoni universal de l'esperit. Llavors les malícies devenen curiositats, com les armes velles. I parlant practicament, l'Art no danya, deu centúries lluny. Les perversions d'Horaci no tenen avui força inductiva i es pot gusar ara tranquilament la bellesa gràfica de pensaments que són abominables. L'Art de l'antigüetat no té límits pel nostre saber, i vet'aquí que'l fonament d'aquest procés, és una altra llei moral de l'Art.

Si repugna límits la investigació de lo ver, per identitat metafísica repugna límits la investigació de lo sensible. No's pot preveure quines seràn les cent mil emocions ocultes que percebràn cent mil artistes futurs. Si no hi ha límit natural per a la ciencia, no sembla cosa raonable demanar límit natural per a l'Art.

Aquesta llei de la universalitat de l'Art, es conjuga amb la llei del temps i amb la llibertat natural de l'expressió artística. Perquè mentre es pugui gaudir amb puritat una expressió qualsevol passat un cert temps, la qüestió està en que arriui la obra al punt de perspectiva. I això ja es sab que és la perfecció material, la qui s'ho ha de guanyar. És la conquesta de la immortalitat per la perfecció.

El treball d'expressar-se és treball de aplicació i esforç. Com més superior és el treball, a més gent, més fonament i per més temps impresiona. És tant més artística una feina com més s'acosta a la perfecció, com més atenció s'hi acumula. És tant menys artística, com més imperfecta. Vet-aquí encara una altra llei.

La emoció és quelcom d'íntim i misteriós, i en expressar-la i explicar-la consisteix precisament la obra d'Art. D'aquí vé que no hi ha medi, en realitat, de demanar compte als artistes de les obres llurs, del motiu que les ha fet sortir. La sinceritat d'un artista és impossible saber on rau. Un dels exemples més fàcils és el dels satírics i dels naturalistes. ¿Es irritació o complacència l'entretenir-se amb detalls? És temps perdut averiguar-ho. Ni que ells mateixos ho confessin ens en hem de fiar gaire. Malfiem-nos d'un escultor que vol explicar-nos les seves emocions per escrit.

De l'obra feta l'artista no n'és responsable davant del món. N'és responsable sols davant de Déu, testimoni i senyor de la llibertat humana i de l'univers sensible.

Però com que l'obra feta té, com hem dit, poder de sugestió, resulta que aquest poder està supeditat al subjecte que la posi en contacte amb els homes: això és, a l'intermediari. Així és que de l'intenció i dels fins d'aquest intermediari depèn que aquell poder s'exerceixi en un sentit o en un altre. La responsabilitat de lo sugestiu és, doncs, a càrrec de la persona que té l'obra en ses mans.

Quan la presentació de les obres d'Art és una acció simple, natural, sense segona intenció, com en el cas d'un museu, d'una revista professional d'Art, d'una edició bibliòfila, llavors la emotivitat aquella es presenta adherida tan naturalment a l'obra de Art com la emotivitat que's desprèn directament de la natura: com la emoció d'un fet real, o, per posar un exemple gràfic, la emoció dels ulls d'una dona.

Es clar que una estatua antiga, una pintura del Renaixement, una edició culta de la Celestina llegida en una biblioteca universitària poden actuar en afrodisiacs segons la psicologia de qui ho assaboreixi. No's pot negar que és possible. Però ja no es pot demanar responsabilitat quan s'ha arribat a la dignitat màxima; així com no és responsable una dona pura del mal pensament que inspirés a un sàtir.

Aquesta llei de dignitat diu que a més acumulació de perfeccions, més petita queda la força suggestiva, perquè l'esperit es sent arrebatat per admirar lo perfecte. I reciprocament, a més imperfecció de la forma, més predomina la sugestió de l'assumpte.

Mirem aquesta funció com s'aplica al nostre estudi preferent. L'editor mogut del desig de simplement presentar obres d'Art, es sent obligat a acumular la major quantitat d'esforços per acostar el lector a l'obra original i a l'autor. I acumula, a tal fi, perfecció material, erudició i crítica, i es rodeja d'autoritats, per a que l'edició sigui lo més atançada, lo més digna possible de l'autor i de l'obra.

Al revés, quan l'editor lo que fa és cridar l'atenció sobre lo sugestiu,— per a lo qual, com més abaratida per regla general, com més imperfecta l'edició, mellor—tota la preocupació d'ell és fer remarcar que l'obra és suggestiva, i per això no li cal autoritat, tot sol es basta. Crítica, pròleg, erudició, tota la *mise en valeur*, tot el valor educatiu humà desapareix.

L'Art no imposa respecte per ell mateix. El respecte li vé de qui el fa valer. L'Art degradat és Art, però no imposa cap respecte: un ninot d'un trinxeraire damunt la porta de casa nostra és Art, però, qui vacilarà en esborrar-lo? La Celestina en un catàleg editorial entremig de les noveles den Paul de Kock i els «Secrets de l'Arcoba», ¿mereix el mateix respecte que les edicions den Cejador i den Menéndez Pelayo?

Finalment per ara, l'Art repugna l'anònim. El valor de l'Art no li vé del món que hom esguarda, sinó de l'home que l'esguarda.

Atreu més l'Art com més conegut l'objecte, perquè lo que's vol saber és com veu l'objecte cada artista. I lo que interessa més de l'Art, és l'Artista: per a saber com veu els demés objectes del món. Impossible, doncs, separar la persona de l'autor de l'obra d'art, ni tant sols eclipsar-la. Però més encara ha de donar la cara el qui manipula coses d'Art. Cal saber quin és el pensament que s'interposa entre el pensament de l'artista i el pensament de l'observador.

Així és que tota aquesta producció basada en l'explotació de l'anònim: l'edició anònima, l'obra anònima, la traducció, la copia, l'extracte anònims, hem de reputar-la agena als interessos de l'Art.

En resum, doncs, l'obra d'Art té una força suggestiva que li vé del tema i ateny al màxim d'intensitat al néixer, i una força emotiva que amb el temps va creixent i li vé de la perfecció. De la força suggestiva no n'és responsable l'artista, però sí el qui posa l'obra en contacte amb la gent. Li cal dignitat per a que la perfecció sigui més apreciada que la sugestió; li cal ésser respectada perquè no pot imposar respecte per ella mateixa, i finalment no pot valdre si no's fa valdre l'autor; té l'univers per camp, i no coneix límits naturals.

La naturalesa social de l'Art, que's manifesta en aquestes lleis, exigeix, al qui vol posar en contacte obres d'Art amb la gent, que es someti a les obligacions que aquesta naturalesa imposa.

I ara veiem que aquestes obligacions venen a referir-se a una sola obligació general: la de la Dignitat. Heu-nos aquí retornats per l'anàlisi de l'experiència artística, a exigir a l'obra d'Art en contacte amb el públic, el mateix valor que'l sentit comú li demanava per via de criteri.

La suma d'aquestes lleis és una suma de dignitats. Dignitat del temps, segons la qual tota obra antiga fa valdre més la perfecció que una de moderna quan l'autor és mort més que quan és viu. Dignitat de lloc, segons la qual mou més a estima un llibre, a una llibreria sabia, que a una parada d'encants. Dignitat de l'autor que crea o de l'autoritat que presenta o manipula la creació. Dignitat de comprendre tot l'univers, segons la qual l'aplegar obres d'un sol tema és agè a l'Art perquè és dictat per l'interès del tema. Dignitat central de la perfecció artística de l'obra i de les seves copies i manipulacions. Dignitat de la materia empleada, segons la qual es

fa valdre la perfecció d'una obra més en paper de fil que en paper de fusta. Dignitat de la companyia, segons la qual val més una obra quan la volten obres homogenies que coses agenes a l'Art. Dignitat del respecte, segons la qual més preval la perfecció quan es presenta l'obra nua i simple que quan falses gales la subratllen o el reclam crida envers ella la atenció.

La dignitat general podem descomposar-la en quatre principals exigències, i aquí hem arribat a determinar les característiques de l'intenció artística de l'intermediari d'obres d'Art.

1. Universalitat temàtica del conjunt d'obres.

2. Autoritat.

3. Cura visible de la perfecció material.

4. Ausència de coses estranyes a l'obra d'Art.

Assegurades aquestes condicions, queda probada la dignitat artística d'una edició i la intenció sincera d'un editor d'ésser simple servent dels interessos de l'Art.

Quan aquestes condicions falten és que l'editor s'inhibeix de conservar la dignitat artística, lo qual vol dir que la intenció seva és agena a l'Art, és purament industrial.

I llavors és quan podem acusar en tots els terrenys a una indústria editorial de la culpa de fer circular en el públic afrodisíacs mentals o estimulants de violència.

Pot haver semblat a primera vista que

D'ESQUENA AL TEMPS

Una cosa que no ha arribat a posseir encara la nostra gent és el sentit del ridícol. Cal, per a ella, que aquèst sigui violent, agre, per a heure'n consciència. O cal només que's tracti d'un ridícol extern, imposat pel costum o pel caprici de la moda. Podem dir que no's té noció del temps. Si l'anècdota guerrera reanima un problema, vital per a nosaltres, la nostra gent fa veure que no el veu. Si aquesta mateixa anècdota crea un ambient d'austeritat espectant, la nostra gent vol fer gatzara. Si els nous temps imposen revisió de valors o renovació de coses caduques, la nostra gent actúa a l'inversa i apila mentalitats o fa guardia d'honor al volt d'institucions que s'esfondren. Es pren per corrent a seguir la força de gravetat que fa caure les coses. S'ha perdut el

aquella funció de valors és menys clara, quan ens surtim del cas simple d'ús o abús d'obres d'Art reconegudes de temps. Però, ¿i per les que no tenen encara format el prestigi, per l'Art que neix, per l'autor novell, per l'obra en el moment de la màxima força suggestiva i de l'autoritat mínima? ¿De quina manera fer valdre la perfecció, quan no's cerca en una obra més que la novetat, quan la mira la gent oberts els ulls i les potències a l'encís de l'Art verge? ¿Còm imposar el calmat paladeig de l'admiració en el moment que la curiositat és caball boig que no's detura?

Hem concedit, sí, que és possible fer una edició digna den Baudelaire, mestre d'un idioma. Però, ¿si Baudelaire neixés ara? I als Baudelaires que neixin ara, i que no sabem, ni pot dir ningú si seràn mestres un dia, ¿els ofegarem al neixer? ¿O per por de no ofegar-los ens resignarem a totes les fantasies del reclam i explotació sens reserves del llibre pel tema, al negoci lliure i al lliure caprici dels editors?

Aquest problema, senyors, és ben cert que poc existiria si no existís la motivació industrial en les coses de l'Art. Perquè la major part de la producció editorial que avui circula, d'obres contemporànies i originals, és una producció forçada. No és l'Art que espontaniament neix: és l'Art fet neixer per l'editor.

R. RUCABADO.

nort i no se sab cap a on camina el temps. Usant d'una expressió gràfica, direm que s'hi viu d'esquena.

Furgant en el munt del *fait divers* trobem unes coses deliciosament ridícoles. Una d'elles és la creació d'un *magazine* per a gent de pretesa aristocràcia, escrit en castellà i encapçalat amb unes paraules que són la seva consagració d'estupidesa. No parlarem del que s'hi diu ni del que s'hi mostra. Sensellegir-ho tothom ho sab. El seu sentit de l'aristocràcia és en el nostre poble una cosa sabuda. No el fa ni l'educació, ni la pulcritut, ni el sentit comú. Es només qüestió de posseir una fàbrica a Sant Martí, a Sabadell o a Terrassa i militar dins el maurisme o el romanonisme o, ço que és encara més

infeliç, dins el melquiadisme. Aquesta gent que es creu en un món superior no té ni solament la dignitat ni el pudor del seu origen menestral. De la seva condició primera en conserva la crosta i n'ha perdut l'esperit. Ella en té una mica de consciència, però, i vol dissimular d'on pervé. Llavors es dau- ra la crosta infecta i diu bestieses en caste- llà. La generació que segueix té cura no- més en liquidar la purpurina, però no vol desapareixe sense redactar un document aclaparador, i fa un *magazine* aristocràtic.

La mateixa gent que acabem de senyalar, públic obligat de les festes barcelonines, fa temps que demana un Carnaval famós. Es veu que Niça és massa lluny encara. Aquest any s'ha fet cas del clam i s'anuncien unes festes sorolloses. Deixem apart el miserable que és voler collir les engrunes del turisme il·lusori quan tot el món esguarda amb espectació Europa dolorida, dins la qual som un insult. Aquest Carnaval que s'acosta ofereix totes les garanties d'un espectacle ridícol. Ens mourem uns dies entre anuncis i servei disfregat, occirem unes quantes criatures, farem pols i enlletgirem la ciutat. Ha arrelat en nostra gent un concepte del viure, entre cínic i fòra de lloc, que no pot desapareixe sense un sotrac dolorós. Per a evitar-lo no hi ha valgut ni la nostra tradició austera ni una resta de consciència del ridícol que fem dins el món.

De la nostra posició dins el món ens ha vingut fa poc una anècdota deplorable. Una selecció de catalans que simpatitzen amb la causa de la Quàdruple es traslladà a l'altra banda dels Pirineus a fer palesa sa cordialitat. La cosa no fou massa espontània, però en l'esperit dels que hi anaren era la bona fé. No obstant, a pesar d'haver-se anunciat com un acte de fraternitat catalana, els expedicionaris foren sorpresos amb una rebuda que si bé al començament podia semblar un malentès, es vegé més tard que obeïa a una consigna donada. L'acte de Catalunya es convertí en manifestació d'unitarisme castellanitzant per a donar-li una valor en el Quai d'Orsay i en les agències telegràfiques. Això posa al descobert un defecte del nostre nacionalisme: la seva manca de valor internacional. En el mercat de les voluntats nacionals, la voluntat de Catalunya no es cotitza. Hem fet una mica de caragol i ara que sortim de la closca no ens volen. Dels esdeveniments actuals n'hem de treure aques-

ta lliçó, si no volem que una altra vegada els catalans de França saludin en nosaltres una ficció. A part d'això, l'aspecte afirmatiu i l'íntima correntia de comprensió catalana que uní les multituds, mereix la nostra cordialitat i respecte, essent de dordre, però, l'oblit que tots tingueren de Josep S. Pons, poeta català de França, que és de la banda enllà del Pirineu el qui més profundament ha sentit i ha pensat la germanor catalana.

La manca de consciència nacional és un dels nostres ridícols. Senyalàvem més amunt la claudicació de les gents acabalades. En la esfera dels intel·lectuals no hi ha tampoc massa la dignitat de raça. Molt soroll i poques nous. Molta ferralla literaria i poca consciència política. La mateixa *boutade* del President de l'Acadèmia Espanyola, que ha remogut el nostre poble, no ha trobat la millor resposta que era d'esperar. La dita Acadèmia té els seus corresponsals a Catalunya. Aquests corresponsals sovint són homes que escriuen en idioma català i ocupen dins la nostra literatura categories honroses. ¿Quin d'aquests corresponsals ha dimittit? ¿Quin d'aquests homes s'ha negat a col·laborar a la obra d'una institució estrangera a nosaltres i que entreté els seus ocis en causar-nos dany? L'honor que reporten les dites corresponsalies no és, certament, considerable. ¿Quina força egoista pot ofegar, doncs, la consciència nacional d'aquells que les suporten?

Si no haguéssim fet tanta literatura pot- ser fórem en més bon lloc. Tindríem més noció de la nostra força i no'ns hauríem enganyat en el nostre nacionalisme deixant de valorar certa gent per la capa de literatura patriòtica que la cobria. Una nova condició n'hauríem tret: saber valorar. Ens ha caigut a sobre un xàfec de prestigis més o menys falsos, que hem de consignar per la seva posició circumstancial dins el Renaixement Català. El catalanisme ens ha tret el dret de valorar. La Galeria de catalans il·lustres i el Parc s'omplen de figures glorificades, en un garbuix absurd de mentalitats i igualades totes per les dimensions d'un marc o d'una columna. Joan Maragall és aiximateix valorat que Fontova. Mossen Cinto corre el risc de conviure amb don Pe- re Sala. L'Albert Llanas i en Torras i Ba- ges pot-ser seràn veïns de pedestal. Aquí on un Ramon Llull no hi té una pedra d'ho-

menatge aixecarem un bust al primer botiguer que faci versos o al primer periodista dramaturg. S'hauria de deixar un temps llarg de prova per a les obres dels homes més o menys insignes que s'esvaïssin en la eternitat. Aquest temps podria esmerçar-se en coneixe aquell que's desconeixia en vi-

RUBÉN DARÍO

“Quando un grande poeta volge la fronte verso l'Eternità, la mano pia che gli chiude gli occhi sembra suggellare sotto le esangui palpebre la piú luminosa parte della bellezza terrena.” Jo no sé quina haurà estat aquesta *mano pia* que ha clos les parpelles de Silenus; ens ha arribat de lluny la nova precisa i dolorosa.

Quan la mort renova el seu comès fatal en una ànima apol·linia sembla que les altres ànimes que segueixen de lluny la seva claror sideral, en senten una forta sotragada: totes les coses han perdut una mica de bellesa, i la vida del cos no és tan feixuga a despendre's de la terra que la nodreix i que l'aguanta. “*Anche una volta il mondo par diminuito di valore.*”

Rubén s'en és anat per sempre, i la seva divina gracia ritmada no animarà més les dances d'Eufrosina.

Cap poeta tenia com ell un més intens amor a viure: aquest amor li feia despreciar la vida mateixa. El seu cos en sofría el martiri i la seva ànima s'enriquia poc a poc d'una sensibilitat profunda.

Havia sigut revolucionari: la seva revolució era per la llum. Revolucionari de musica i de color.

Havia sotragat les fibres mortes d'una llengua entascada i la havia animat de noves harmonies. Era un re-creador de sons i de paraules.

Havia cantat epopeies rares amb l'accent tempestejat d'Hugo.

Havia dit coses d'àcida dolçor, càl·lides i angunioses; i evocava l'aire encès de les vastíssimes selves tropicals en versos de marbre i bronze com els que escrivia Leconte de L'Isle.

Una nit va seure a la taula de Verlaine, i la veu del Faune dolorit percutí la seva carn poderosa.

Va xuclar l'ànima de les roses i l'ànima del vi i feu reviure l'adjectiu just i terrible de Baudelaire.

Va cantar al més noble general de les

da. Car aquesta pruija actual de glorificacions no prova res més sinó que no s'ha estudiat l'obra dels que s'ha tractat d'homenatjar.

JOAQUIM FOLGUERA.

Amèriques i la seva veu tingué la vibració de Whitman.

Va cantar a l'imperial Anglaterra amb l'orquestra de l'imperial Kipling.

Era el poeta de la llum, i les belles nuditats li apareixien en una vasta galeria assolejada, o dormint a la soca d'una poderosa alsina amb clarianes d'or, com les figures ticianesques.

La dolçor de França amorosí la seva ànima india peresosa, però rebel.

La Amèrica que duia dins la sang li prengué el seu cant més gloriós per la ciutat cosmopolita.

La Política i la Bohemia havien passejat la seva figura rara, i ell s'abandonava amb una inconsciència infantina a les voltes de la Fortuna.

Ara que la tragedia del ví i la tragedia de les coses, havien tornat el seu rostre «intensament pàl·lid», la sentor del seu esperit era més rica que mai. Les paraules peresoses i baixes que arrossegava pels llavis es perdien com una deliciosa harmonia.

Era un cap-al-tard ple de perfum. El poeta *gourmet* acariciava amb la llengua els dolços de crema daurada. La paraula seva era rara i tenue. La pell del rostre era groga i morta; suaument movia els seus enormes maxilars de simi, i bellugava els ulls petits, lluents com dues estrelles. La seva veu s'animà poc a poc. Rubén Darío cantà la gloria de Barcelona i evocà l'ombra de Joan Maragall.

L'aire del mar i la dolçor de la Rambla refrescaven la seva cabellera llarga i escassa. Jo sentia un gran amor per aquell home, i per la tarda tranquil·la; i m'acudiren aquests versos perfectes que vaig recitar molt interiorment, només que per mi sol.

«La virtud está en ser tranquilo y fuerte;
Con el fuego interior todo se abrasa;
Se triunfa del rencor y de la muerte;
¡Y hacia Belén... la caravana pasa!»

JOSEP MARÍA DE SAGARRA.

PRIMITIUS ITALIANS

GUIDO GUINICELLI

SIGLE XIII

Gentil donzella tan anomenada
digna d'elogi com de tot honor,
parella a vós encara no fou nada
ni així acomplida ni d'igual valor.

Sembla que en vós deturi sa halenada
la divinesa de l'alt Déu d'amor.
De tota bella cosa s'ou ornada,
de tot abelliment i formosor.

Hi ha tanta claretat en vostra cara
que on s'ou vós no queda galanía
de dòna que no's fongui com la cera,

Com si tota bellesa ja finara;
i cada flor floreix a sa manera
bon punt us deixeu veure cada dia.

PIER DELLA VIGNE

SIGLE XIII

Perquè l'amor ningú veure podria
i del tacte defuig corporalment
hi ha qui diu saber, sent-ne creient,
que Amor no és res i ho diu en sa follia.

Però després, quan ja l'Amor se sent
dins del cor, de la gent fa senyoria;
així molta més gloria li escauria
que si fos vist encara visiblement.

Com per la força de la calamida
el ferro n'és atret, no veu persona,
encara que l'atreu potentament.

A creure aquesta cosa a mi convida
com és Amor, i una fe gran me dona
que cregut sia en tot'hora de la gent.

CECCO ANGIOLERI

SIGLE XIII

La meva forta melangia és tal
que ja dubte no tinc que si el sabia
un hom que fos mon enemic mortal,
de pietat al veure'm ploraria.

I poca cosa per guarir-me cal,
que si ella ho volgués ella ho podria;
amb sols dir-me: t'odio, tot el mal
desfet en un moment per mi seria.

Però d'ella no tinc semblant contesta
perquè ella no em vol ni bé ni mal,
ni que jo vagi a fer la sort que'm cal

li fa res; ni mon goig ni ma fadiga,
com d'una palla que entre els peus li resta.
Malgrat ne sia Amor que així me lliga.

ALEXANDRE PLANA, trad.

POESÍA CATALANA

L'AMOR DE LES TRES GERMANES

I

Era l'aimada dels quinze anys gentil
com una fresca mig-oberta rosa.
En sa mirada bellament desclosa
reia la llum de l'ànima infantil.

Una auriola era'l cabell subtil,
pel soleiet dematiner encesa.
Tenia al front una hivernal puresa
i en son halè tots els perfums d'Abril.

Com un ocell, dins sa pupila blava
el pensament gentil volatejava.
L'aire entorn d'ella resplandia absort.

I coronant ses gracies enciseres,
florien totes blanques les pereres
enmirallant-se en els estanys de l'hort.

II

Jo la vaig perdre un jorn de desventura
i ja mai més la tornaré trobar.
Però d'una altra verge tutelar
m'aparegué encarnada en la figura.

Fou d'un bosc automnal dins l'espessura,
mullat de pluja desoladament.
Cremava els troncs un raig de sol ponent
i orlava d'or sa blanca vestidura.

Passà guaitant el cel per entre'ls pins
amb la mirada de sos ulls divins
perduda en llunyanies d'enyorança;

portant, brufada pel Novembre en plor,
entre sos dits de neu l'última flor
d'una morenta tardoral bonança.

III

Avui en mig de l'arenal desert,
batut per l'escumeig d'una mar grisa,
del cel plomig sota la volta llisa
la tercera germana he descobert.

I deturant-me, som romàs incert
davant de la fatal desconeguda.
I m'ha mirat, mes de sa boca muda
el plec fascinator no s'és obert.

I ella és avui qui decideix ma vida.
Com una esfínx en mon camí sorgida
la veig tot'hora amb un secret esglai.

Jo l'interrog, i em mira silenciosa.
Al seu entorn la llum devé cendrosa.
Sos ulls no ploren ni somriuen mai.

MIQUEL FERRÀ.

MORALITATS I PRETEXTOS

L'adjectiu, que tant prodiga la nostra premsa quan s'exercita en la lloança, m'ha fet sempre un efecte depriment.

Volent altificar, disminueix.

Aquell que diu a la seva amor:—T'estimo molt, posa en realitat un diminutiu a la plenitud de l'afecte i no sab la joia d'estimar totalment.

L'escriptor que la premsa judica eminent o el poeta que nomena pulcre, queden reduïts per l'adjectiu a una insuficiència despectiva. Com si els calguessin caminadors per a fer llur via.

Poeta, sies totalment creador amb la plena dignitat del teu nom. I el temps que perd el periodista en adjectivar-te, pot-ser l'esmerçarà en comprendre't.

* * *

Respectem l'ardidesa d'aquests caràcters independents, un xic salvatges i rebels a la socialització, que amen contradir amb un silenci agressiu la superficialitat dels contemporanis.

Lliurem-nos, però, d'admirar excessivament aquests caràcters dins la sorruderia dels quals s'amaga molt sovint una sumissió domèstica i una malignitat de subaltern.

Jo coneguí anys enrera una institutriu que mogué la meua admiració per la seva indomable personalitat fins al jorn que la sorprenguí amb les serventes i el criat anticipant el gust de la taula amb el tast groller i comentat de les llepolies.

* * *

El qui exercita la murmuració és sempre un impersonal.

¿Voleu res més trist que l'impersonalitat

col·lectiva de les penyes de carrer, de cafè o d'Ateneu, nodrides de maledicència?

El qui malparla dels altres, se somet al pensament i al juí dels altres.

* * *

Un exemplar curiós d'humanitat és l'home que un diumenge a la tarda us visita i en un incís de conversa diu:

—Es confortable l'amabilitat de la gent...

I desseguida enumera els morts de la seva coneixença, lligant-los amb els records d'una estació d'aigües.

* * *

Hi han poetes per als quals la poesia és una entretinguda, fent amb ella una parella irregular.

I, com les parelles irregulars, s'ensopeixen d'estar sols; i amb la por d'estar sols, cerquen la companyia dels altres.

* * *

La por del plagi que senten alguns artistes indotats és com la tortura del jovenet que en deixar, la nit vinguda, fòra la porta de la cambra d'hotel, les sabates, s'angunia de pensar si les furtessin, obligant-lo a la confessió de la seva pobresa i a no sortir de casa...

* * *

Si les obres culturals fossin fundacions nocturnes, pot-ser assolirien la protecció de tots aquells la generositat dels quals comença a entrada de fosc i s'espandeix amb la nit.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

EL LABORATORI DE FONETICA EXPERIMENTAL

LA REVISTA, en el seu número cinc, donava ja una notícia sumaria de l'existència d'aquest *Laboratori* i n'indicava breument la finalitat. Per via de compleció, ens és grat fer-ne avui encara un esment especial, passant primerament inventari dels recursos d'experimentació dels quals disposa. Són aquests:

- 1) L'aparell registrador de la paraula.
- 2) L'aparell de flames manomètriques.
- 3) El «Lioretgraphe».

- 4) El ressonador universal (sistema Rousset).
- 5) Una col·lecció de diapasons.
- 6) Dos models esquemàtics de la larinx.
- 7) Una col·lecció de guia-llengües.
- 8) Materials per a la construcció de paladars artificials.
- 9) Aparell per a mesurar les gràfiques.
- 10) Accessoris: *a* olives nasals, *b* embocadures, *c* corbates laringals, *d* saquets exploradors, *e* cilindres de cera, *f*

lupes, lentilles, *g* bocines, *h* suports, peces de recanvi, etc., etc.

El sol enunciat de la col·lecció actual, que esperem augmentar molt encara, deixa entreveure ja la possibilitat de realitzar un sens fi d'estudis pràctics completament nous fins ara en la nostra terra.

Tractem ara de classificar els dits recursos d'experimentació, atenent a la llur finalitat immediata, i tindrem:

INVESTIGACIÓ

- I. Estudi de les articulacions (núms. 8, 10 *d*).
- II. Estudi del corrent d'aire (núms. 1, 10 *b*).
- III. Estudis d'acústica (núms. 4, 5).
- IV. Estudi i anàlisi de les vibracions i de les gràfiques (núms. 9, 10 *f*).
- V. Estudi de les harmòniques (núms. 3, 10 *e f g*).

PEDAGOGIA

I. Demostració de l'element vibratori (núms. 2, 6).

II. Ensenyança de sords i muts (núm. 7).

Tingui's en compte que aquesta distribució obeeix a una finalitat merament pràctica. En realitat l'empleu dels recursos d'experimentació no es concreta a un sol objecte. El *paladar artificial*, per exemple, que es dóna com indicat únicament per a l'estudi de les articulacions, pot tenir una bona aplicació en la ensenyança dels sords i muts, així com l'*aparell de flames manomètriques* pot ésser utilitzat degudament per a l'estudi de les vibracions.

La serie de recursos *pràctico-pedagògics* és per ara la més reduïda. Les circumstancies actuals no han permès que ens en arribés una bona part que de temps tenim encarregada. I per bé que la serie destinada a la investigació sigui més nombrosa, no per això pot donar-se tampoc com a completa (1). Així i tot és molt el que pot fer-se en el domini de l'estudi científic de la Llengua i se n'han publicat ja uns treballs-mostra (2) els quals treballs és d'esperar que no trigaràn en ésser multiplicats. El programa, no obstant, del *Laboratori* no podrà explicar-se en absolut fins que co-

mencin les lliçons de Fonètica que hi ha en projecte i ultra això es disposi dels aparells que encara manquen.

El primer extrem tindrà l'aventatge de fer conèixer aquesta rama tan àrida com essencial de la Lingüística i de despertar simpaties i vocacions ignotes entre la nostra gent àvida d'erudició. Els «dilettanti» de l'etimologia i de l'ortografia podran orientar-se com cal i els professors de sords i muts i els professors de cant i els professors de declamació hi veuràn probablement l'aplicació possible de certs principis en l'exercici pràctic de llur professió. Però hi ha encara un altre aspecte del *Laboratori*, el qual aspecte, sense desviar-se de l'objectiu científic, consagrarà a la vegada un ideal patriòtic. Ens referim a la instauració d'un *Arxiu de la Paraula* indicat ja en la *Memoria* (vegi's nota).

Aprofitant el «Lioretgraphe» en ço que bonament pot utilitzar-se per a l'impressió fonogràfica, s'han fet en el nostre *Laboratori* alguns assaigs que deixen endevinar ço que serà l'*Arxiu* quan es pugui procedir als treballs d'impressió definitiva. Què donaríem avui els catalans, què pagarien els fonelistes per a sentir la veu d'En Verdaguer o d'En Maragall recollida acuradament en plaques reproductores de textos originals escullits? I si això no fem quan és hora i quan encara és possible, tindrem de consignar demà la mateixa exclamació dolorosa ponderant el tresor perdut de la veu per sempre esvaïda dels nostres actuals prosadors i poetes i científics i homes públics, dels romàntics i dels propulsors militants de la nostra nacionalitat. I si tenim present que aquesta replega, ara facilíssima, de la veu vivent dels nostres homes, podria al mateix temps anar acompanyada de bandes de paper contenint-ne la fotografia, l'interés científic i la importancia del nostre *Arxiu de la Paraula* serien encara majors i no tindrien res a envejar als arxius similars que arreu s'instauen a l'extranger. I no parlem ara de la producció de les nostres belles contradades dialectals que tanta varietat lingüística presenten en tots els ordres i la musicalitat de les quals en el parlar corre el perill d'adulterar-se i seguir noves vies d'evolució si no se'n ampara aviat una má metòdica i entesa. Car és de creure que la música de la parla, com els fenòmens purament fonètics, segueix la seva trajectoria evolutiva i pren noves inflexions i maticos que, si es perden sense registrar, dificulten, i, pot-ser millor, impossibiliten la tasca de la descripció històrica definitiva.

P. BARNILS.

(1) Pot consultar-se en aquest sentit la «Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim senyor President de la Diputació de Barcelona sobre la creació del *Laboratori*» (Barcelona 1914).

(2) Butlletí de Dialectologia Catalana (Barcelona 1915). Vegi's «Estudis Romànics» t. I (Barcelona 1916).

AL MARGE D'UN CURS D'EDUCACIÓ FEMENINA

Hem assistit al curset d'educació femenina celebrat ara darrerament en l'Ateneu Barcelonès sots els auspicis d'un editor barceloní. Fruit de la nostra assistència seràn, doncs, aquests comentaris. Diguem de bell entuvi que hem dubtat de si el tal curset l'havíem de pendre en serio o en broma. Amb tot—encara que per a nosaltres fóra més fàcil la darrera cosa,—creiem que, donada la importància que s'ha pretingut donar-li, val la pena que en parlem seriosament.

La celebració d'aquest curset ens ha produït una vivíssima desil·lusió. Totes les nostres esperances les hem vistes fugir en un moment donat. La impressió que n'hem tret no pot ésser més tristíssima. La impressió que n'hem tret és la de que la majoria de les dones nostres no sab de què va en qüestions femenines, i si ho sab—cosa de la qual gairebé ens permetem dubtar després de l'esdevingut—és igual que si no ho sabés.

Comencem per dir que aquest curs portat d'una altra manera, podria haver sigut una cosa d'una importància extrema. En ell podria planejar-se el camí que deu seguir la dona, ço que hauria de fer i ço que deuria deixar de fer. Podria ésser el fonament de una seriosa educació de la dona. Però no ha estat així. Som nosaltres els primers en lamentar-nos-en; que consti. En aquest curset anomenat—no sabem massa bé per què—d'educació femenina, s'hi han dit moltes coses que rès tenen que veure amb la finalitat que devia tenir, i s'ha deixat de dir ço que en veritat era lo primordial. I lo primordial havia d'ésser dir la veritat per amarga que fos. Dir com actualment la dona no està capacitada per a exercir la missió d'educar ni tant sols als fills. Dir que la dona està completament desorientada en qüestions pedagògiques. Dir ço que cal fer per a remeiar-ho. I fer, per sobre de tot, una apel·lació a l'esperit de sacrifici que deu animar a totes les dones per a que puguin treballar amb resultat pràctic en la empresa gegantina que és la preparació de la feminitat per a els actes de la vida.

Literatura, literatura, literatura, i ço que és pitjor encara, dolenta,—sentimental en la més mala interpretació del mot—ha sigut la nota dominant en aquest curs de feminisme.

Una cosa dolorosa hem constatat: que les dones actualment preferixen ser literates abans que dones.

Posa, posa, i posa dolenta ¡per què no dir-ho si és un fet palpable, evident!, sembla haver estat la contrassenya d'aquest curs d'educació.

Rutina, rutina i rutina, la senyera que han arborat.

Estridències, contradiccions, repeticions, plagis i equivocacions funestes, el lema que han amparat.

I això és una ben trista cosa. Diu molt poc

en favor i en canvi diu molt—moltíssim, massa—en contra la opinió que—ho confessem—teníem formada de la quasi totalitat de dones que hi han pres part.

No parlem ja d'aquest senyor que, sense com va ni com vé, desconeixent per complet ço que és la dona, ço que pot i deu fer, fiat solament en la seva erudició d'enciclopedia i en la seva oratoria farandulesca, ha vingut dient no més que, sia'ns perdonat el mot en gracia a la justesa, imbecil·litats truculents.

Nosaltres entenem que quan se parla d'una cosa se'n parla coneixent-la. I coneix-la no és possible sens haver-la estudiada. La frescura d'aquest senyor que tan aviat se les dona de pedagog, com de sociòlec, com de lo que primer vé a tom, és un model que no té preu per a palesar la malura, gairebé general, que pateix la gent espanyola: la improvitació.

Paper tristíssim és el que hi han jugat les dones en aquest curs: el de reclam. Dolem-nos, tots els qui estimem la dona i els qui treballen per a la seva perfecció, que elles s'hagin prestat a fer el joc a un editor que ha cercat no més l'avinentsa de poguer fer el reclam de la seva casa editorial.

Aquest curs de feminisme ha sigut forçat, ha sigut fet en vistes a interessos pecuniaris, exclusivament: ens consta.

Reconeguem, amb tot, una habilitat als organitzadors: han sabut explotar aquesta cosa tan femenina com la mateixa feminitat, ben a pesar de la dona mantes voltes, i que s'anomena vanitat.

Trobar-se davant d'un auditori disposat a aplaudir diguin lo que diguin, veus-aquí el que ha decidit a moltes de les conferenciants a pendre part a aquest curs.

Què és el feminisme? A jutjar per aquest curs és una cosa detestable. Si la nostra opinió no sigués sortosament decantada a altres creences, si no coneguéssim a fons la qüestió, si tinguéssim de formar criteri de les conclusions que hem pogut treure d'aquesta exhibició femenina, diríem ben alt per a que tothom pogués sentir-nos: El feminisme és fruit de una rencunia envers els homes. El feminisme vol absorbir drets que no li pertocuen; el feminisme és una cosa anodina, diluida, amorfa; el feminisme no sab on va; el feminisme és una malura que cal extingir per a que no ens dongui fruits xorcs i ridícols com els que representen aquestes dones que elles mateixes se diuen savies. Això és lo que diríem.

Però nosaltres no podem dir-ho això. Nosaltres respondrem a la pregunta ¿què és el feminisme? amb aquestes paraules:

Actualment el feminisme—a Catalunya, a Espanya.—no és rès. És més, és impossible que sia. Cal partir del principi que solament serà possible parlar de feminisme—ço és, una

organització concient de les dones—quan els fruits d'una seriosa educació integral sien madurs. Aqueixa seriosa educació integral és gairebé per començar. La educació de la dona aquí és una cosa tan ridícula, tan mancada de raonament, tan infantívola, que fa somriure. I quan algú, amb una fe extraordinària, amb consciència de ço que es deu fer, prova de crear un establiment d'ensenyança tal com deu donar-se a la dona, no té més remei que plegar, o viure una vida tan migrada que és igual que si no visqués. Nosaltres aquí volem fer constar que solament dues tentatives de implantació de una veritable Escola per a la dona han estat acomplides: l'una per donya Carme Karr; l'altra per donya Francisca Bonnemaison de Verdaguer. Nosaltres volem fer constar aquí, per a vergonya de tots, per a allisonament de tots, que la institució nobilíssima de «La Llar», si no és desapareguda del tot, va en camí de desaparèixer, i que si l'«Institut de Cultura de la Dona» continuï sostenint-se no és pas degut a l'interès que hi han posat les dones, sinó més bé als esforços generosos de la seva fundadora.

Parlar de feminisme després de dir això és irrisori.

I no gens menys nosaltres som els primers en dir que el feminisme ha d'ésser. Quan? Qüestió és aquesta a la qual que no ens atrevim a respondre, i menys després d'haver assistit an aquest curs d'educació femenina donat darrerament.

Perque la primera cosa que hem notat és que les orientacions que han rebut comencen per ésser equivocades.

Primerament: Per haver organitzat un cicle de conferències en idioma que no és el nostre. Si alguna de les conferències ha estat en català ha sigut a iniciativa de les conferenciantes, mai dels organitzadors. Se'ns dirà que això és indiferent per a obtenir el resultat que's proposaven. Nosaltres direm, però: ¿és que aquest curs d'educació de la dona s'és fet solament per a certa mena de gent? ¿Es que aquest curs s'és fet a base de gent aristòcrata? Perque no volem suposar que desconeguin els organitzadors que moltes, però moltes, de les dones catalanes desconeixen el castellà, i que moltes, però moltes més, el coneixen per a parlar-lo bon xic malament, però no prou per a que puguin seguir detingudament una peroració. I encara que la segueixin. La gent de casa nostra pensa en català, parli com parli. Parlar-li, doncs, en altra llengua representa un esforç per part de l'oient. I deuen saber que és considerat en pedagogia equívoc funest el complicar les coses.

Segonament: Un curs de conferències com aquestes deu tenir sempre una unitat dintre mateix de la diversitat de idees. Fer el contrari és posar a l'oient en una situació compromesa. Caldria, per a evitar les confusions que poden sobrevenir, que cada un dels assistents

tingués criteri propi ben format. En un congrés de filosofia poden perfectament exposar-se les idees més contraries sense temença que es produeixi confusió entre els assistents. Cada ú sab on va. Però en un curs de educació de la dona que comença per no saber —fem excepcions—què cosa és educació ni sab què val, que comença per sentir a parlar de coses que mai no ha sentit, és un absurde. I aquí, en aquest curs, hem sentit en una mateixa sessió defensar, ben malament per cert, dues coses tan oposades com són el matriarcat i la supeditació de la dona a la voluntat del marit. I hem vist—prova palesa que els oients no havien entès gran cosa d'una ni d'altra—com eren aplaudides i celebrades les dues comunicacions per les mateixes persones.

Aquest curs tenim la seguretat que haurà servit per a desorientar a moltes en comptes d'orientar-les.

Tercerament: Un curs d'educació de la dona és cosa que no es fa així com així. Precisa, abans que tot, que qui el dongui o les que'l donguin sàpiguen el terreny que trepitgen. En una paraula, que no vagin d'esma. I aquí en aquest curs hem vist com eren aportades sense causa ni fonament idees estrangeres que són completament impossibles d'establir en nostra terra. Hem sentit fer grans el·logis d'aquesta literatura dita estimulante, mig filosòfica, mig comercial, que va invadint els nostres mercats i que dissortadament constitueix la menja espiritual de molta gent. Hem escoltat troços sencers d'obres escrites per gent il·lusoria, amb la desventatja que a l'ésser transportades han acabat de perdre lo poc que tenien de bò. Ens hem pogut convencer de ço que hem dit abans, ço és: que en qüestions de feminisme les més de les dones no saben de què van.

Però hi ha més, encara: Aquest curs, tal com ha sigut fet i tal com s'ha desenrotllat, ha sigut un destorb per al feminisme ben entès. Nosaltres no dubtem en assegurar que amb tres o quatre d'altres que se'n donguessin seguint les mateixes orientacions—millor desorientacions—que s'han vingut seguint amb aquest, el mot de feminisme quedaria tan desprestigiat que ningú gosaria pendre-se'l seriosament. I d'això, del mal que fan amb actes com el que comentem a la causa de la dona, que és una causa justa, en protestem energicament, com a feministes convençuts que som, i no pas d'ara.

Recordem haver dit en altra avinentesa, en un acte de cultura per a la dona, que la educació que devia dar-se-li era a base de ordinació. I aquí en aquest curs no n'hi ha hagut d'ordre. I ara preguntem nosaltres ¿com és possible obtenir un resultat pràctic d'una serie de conferències en les quals se diuen coses que la quasi totalitat dels oients, i àdhuc dels que les diuen, desconeixen o, si les coneixen, les coneixen, superficialment? Responem sincerament que cap. Perquè un oient pugui treure profit d'una cosa que sent dir és *necessari* preparar-lo per

a que ho entengui. Es *necessari* entrenar-lo. I per a entrenar-lo precisa un sistema d'explicació. Que en tot ço que s'ha dit en aquest curs no hi havia una ordinació, un sistema, és cosa tan palesa que no val la pena de demostrar-ho. En aquest curs tot-hom ha dit ço que li ha semblat sense més ni més. I així ens trobàvem davant de contradiccions espantoses. En comptes de unificar tot ço que's pogués les idees, en el sentit de comentar ço que deu ésser l'ensenyança de la dona, s'han complagut en despintar-les. La temença que els oients cregués sin que l'una conferenciante prenia les idees de l'altra les ha dutes a volguer-se singularitzar. De la qual cosa, com no podia per menys, n'ha surtit greument perjudicada la finalitat que devia tenir el curs.

Volem dir també dues paraules abans de acabar aquets nostres comentaris referent a una cosa que és la que més s'ha vingut dient en aquest curs, encara que en diverses formes. Ens referim als anomenats drets de la dona. No és aquesta avinentesa per a que repetim ço que portem dit múltiples vegades en articles de revistes, en llibres i en conferències respecte a aquets drets. Una cosa, no-gens-menys, volem fer remarcar: que nosaltres els hem defensat i els defensarem sempre. Amb una condició, però; que no oblidin que el dret porta en sí deure i responsabilitat; que és immoral demanar l'una cosa i defugir l'altra. Així nosaltres defensem que la dona té dret a mescolar-se en totes, *absolutament totes* les manifestacions de cultura, que té dret a pendre part activa en totes les tasques dels homes, amb la missió de cooperadora, que no hi ha dret a excloure-la de cap benefici ni cap aventatge que puguin tenir els homes, sempre i quan vulgui fer-se seva la responsabilitat que cada acte reporta en sí; sempre i quan al costat dels drets hi posi els deures. Amb això deixem demostrat que demanem dones conscients que solament podran ésser una realitat el dia que se les hagi preparades mitjançant una educació integral; no mai amb la educació que actualment—i per regla general—se'ls dona.

Ara veus-aquí les conclusions que nosaltres hem tret d'aquest curs d'educació femenina:

Primera: Una total desorientació.

Segona: Un complet desconeixement per part de la quasi totalitat de les dones, que és de les que podíem esperar més, de ço que és el feminisme.

Tercera: Un prurit desmesurat de demostrar erudició.

Quarta: La assistència d'un públic que tant li fa la qüestió femenina.

Quinta: La manca de preparació de l'auditori.

Sexta: Que la organització d'aquest curs ha estat fet sols i exclusivament per a propagar entre l'element femení, fiats en la seva credulitat, idees incompatibles amb les nostres.

Séptima: Que les dones que deurien treballar conjuntament per a que fos un fet la educació de la dona no tenen prou esperit de sacrifici.

Octava: Que la literatura en qüestions pedagògiques és una cosa pitjor de ço que molts creuen.

I novena: Que aquest curs donat en català, ja que som a Catalunya i atany principalíssimament a les dones catalanes, celebrat sense tantes pretensions, amb la assistència d'un públic preparat, donat per gent que hagués sabut menys de literatura i més de pedagogia, i pedagogia pràctica, no portat amb la pressa que semblaven dur—i vuit conferències en cinc vesprades d'hora i mitja cada una!—fent assequible l'entrada a gent que podia no saber tant d'etiquetes però sí més d'escoltar, podia haver sigut una cosa que no ha estat ara, això és: Profitosa i molt profitosa per a les dones de Catalunya.

Això és senzillament lo que volíem dir al marge d'aquest curs d'educació femenina, celebrat ara darrerament en l'Ateneu Barcelonès sots els auspicis d'un editor barceloní, tot i dolent-nos amargament de no poder parlar d'altra guisa.

MIQUEL POAL AREGALL.

LLETRES

INFLUENCIA MORAL DEL GLOSARI A CATALUNYA

Fou exposat en una glosa l'estat dels esperits, i, tal volta, dels esperits millors, a Catalunya, aleshores del «fí de segle». La glosa era sobre el dietari d'En Rierola. Fa oír-hi el glosador els ressons a casa, del mot «anarquía»; fa oviradores les sinistres coloracions d'aquell horitzó.

Però les notes romàntiques de la poesia maragalliana foren allavors la cançó d'una si-

rena més perillosa. Per al nostre tema, veus-aquí un dels insomnis del bon, del gran poeta; és, tal volta, dels més coneguts. El poeta, a un vell «d'aquests que van cantant pel món», «sempre enllà, sempre enllà, esbullada la gran barba, i la llarga cabellera grisa voleiant», li dictaria, imagina, una cançó d'amor. Li encomanaria, ans del comiat, que no la oblidés. «I enllà se'n aniria la cançó». «Els sols la daurarien i les serenes li donarien un misteriós encís, se faria forta amb els vents i dolça amb les sentors de la matinada; el vell la cantaria llagrimojant en ses majors miseries, estenent

les mans a un mós de pa, i un dia de bona fortuna la cantaria bàquica tot fent tentines al sortir de la taverna; l'endemà matí, anant ell tot sol pels boscos, seria pura com un refilet d'aucell, i al capvespre, en arribar a la ciutat ja tota encesa, se retorceria voluptuosa. I arreu la gent l'apendria i cadascú a sa manera. I al vell mateix, sentint-la a chor represa entorn seu, se li aniria transformant, la aniria tornant a appendre, sempre vella i sempre nova».

Heu parat ment a la exaltació, consegüent dins aquestes paraules, d'aquell «cadascú a sa manera»? Representa la primacia de l'emoció individual closa sobre la col·lectiva. I dintre seu porta totes les aures, els ensomnis i les vaguetats romàntiques. Era el germen d'aquell desordre moral monstruós del «fi de segle». Portava al sentit moral, de tot en tot, l'anarquia.

Contra el «cadascú a sa manera», s'escrivien en prosa nirviosa i límpida, jorn a jorn, les pàgines del Glosari.

Molts, avui, no sotscriurien aquests mots: «Le vrai lien de la volonté humaine c'est la volupté et le plaisir.»

Però, en el fons, tal volta, ningú tampoc els contradíu. Una solució pot-ser es podria posar, per a treure'ls de sobre qualsevol equívoc, dient: prenen el mot plaer en tal sentit vast que hi càpiga «un plaer dolorós» i un «dolor plaent». Allavors es podria tornar a pendre el plaer com a mòbil de les accions dels homes. Però no's defugiria amb tot això la paradoxa aparent, mes tanmateix certa, que tot aquell qui cerca el plaer, aon el cerca li esdevé llisquívol, fugitiu. Per a resoldre aquesta paradoxa se proposen solucions místiques, solucions de seny; solucions només individuals, solucions socials també. Mes el fet de cercar-hi una solució és ja un contra-romanticisme. El romanticisme era una negació d'aquesta paradoxa. El fet de la qual, imposant-se, fou la tràgica desesperança romàntica, que Flaubert feu, en «Madame Bobary» palesa.

Emma, més que voler, havia desig. No objectes, sinó emocions. «Il fallait qu'elle pût retirer des choses une sorte de profit personnel; et elle rejetait comme inutile tout ce qui ne contribuait pas à la consommation immédiate de son cœur». Qui diu cor aquí, diu desig. Qui diu desig, diu plaer. Veus-aquí la paradoxa: cercar el plaer, *voler* el plaer. «Emma cherchait à savoir ce que l'on entendait au juste dans la vie par les mots de *félicité*, de *passion* et d'*ivresse*, qui lui avaient paru si beaux dans les livres».

Passen els jorns. El plaer cercat continua fugitiu. Abans, quina benhaurança! «Quel bonheur dans ce temps-là! quelle liberté! quel espoir! quelle abondance d'illusions! Il n'en restaient plus maintenant!

Elle en avait dépensé a toutes les aventures de son âme, par toutes les conditions successives, dans la virginité, dans le mariage et dans l'amour;—les perdant ainsi continuelle-

ment le long de sa vie, comme un voyageur qui laisse quelque chose de sa richesse à toutes les auberges de la route».

Veus-aquí la tremenda conseqüència de la feblesa moral. De no saber oposar un voler a un desig, una obligació al plaer. La vida no és sinó un empobriment. I, a l'últim, una buidor.

Pobre Emma! «Elle n'était pas heureuse, ne l'avait jamais été. D'où venait donc cette insuffisance de la vie, cette pourriture instantanée des choses où elle s'appuyait?..»

El món és ja tenebrós; sa visió, mesquina. La gran buidor atrau l'ànima en un vèrtig. «Rien, d'ailleurs, ne valait la peine d'une recherche; tout mentait! Chaque sourire cachait un baillement d'ennui, chaque joie une malédiction, tout plaisir son dégoût, et les meilleurs baisers ne vous laissaient sur la lèvre qu'une irréalisable envie d'une volupté plus haute».

En resum, doncs, el plaer es desitja, però no's vol. I, moralment, desitjar el plaer és lícit, però posar-hi voluntat, no. La voluntat davant del plaer ha d'esforçar-se un poc a l'indiferència. El voler és funció d'objectivitat: és funció d'amor, definint l'amor com a moviment del subjecte cap a una cosa viva externa, és a dir, una certa exteriorització de l'intern. Conciliant desig i voluntat definia Leibnitz l'amor: «*amare* sive *diligere* est felicitate alterius delectari, vel, quod eodem redit, felicitatem alienam adsciscere in suam». Es desitja el plaer; el plaer és intern, però si's *vol* el plaer, demés, es va contra amor, per tal que's dona un mínim d'exteriorització.

La paradoxa, doncs, és creada quan a l'esperit, que's llençaria fóra, cap a les idees perennals, la temor el circumda, i es posa aleshores en una contradicció d'essència. Però les essències, d'elles no's contradiuen. La paradoxa moral, és, esguardant les essències, només aparent.

I, havent dit de Flaubert, una nota d'ell és preciosa: Hi ha, diu, dues menes d'amor. «Deux espèces d'amour. Celui qui attire à soi, qui pompe, où l'individualisme et les sens prédominent (pas toute espèce de volupté, pourtant). A celui-là appartient la jalousie. Le second, c'est l'amour qui vous tire hors de soi. Il est plus large, plus navrant, plus doux. Il a des effluves à la place où l'autre a des âcretés rentrantes».

De la experimentació de la primera en fou meditador, fins intentà escriure'n el procés, Stendhal.

Entrem a la labor moral de Xenius. Contra la primacia del desig, la primacia de la voluntat. Contra la primacia del plaer, la primacia de l'amor.

Però el nostre tema és la influencia de l'obra del glosador. I aquesta magna influencia fóra

estada nul·la o escassíssima si no hagués mostrat, demés, objectes a l'amor.

Davant de coses per a tots vives, ell donava la seva paraula, la seva opinió, la seva posició mental, la seva crítica. Paraula, opinió, crítica contradictòries de les allavores en voga; i girava d'aquesta manera els esperits sincers a esguardar com a qüestió a resoldre tal cas on no hi hauria aparegut ombra de vacil·lació.

Una enumeració completa de les coses que tracta, de les opinions concretades, la donaria només el *Glosari*. El *Glosari* quotidià que's fa ressò de les «palpitacions del temps» dins els aconteixements del jorn. La seva posició promovia revolta de passions. Com sa doctrina moral entra dins les més pures tradicions antigues i's limita a allò de perennal que hi ha en elles, els atacs fóren només personals i, però, més furients.

La manera de combat del glosador s'acorda, naturalment, amb sa manera de pensar. «En la *Ètica*, escriu, l'«oportet hœreses esse» tradueix el seny d'una manera que dona indicacions, no per flexibles menys segures, per a la conducta de la vida». «Oportet hœreses esse», però convé combatre, reduir els heretges».

La exaltació d'aquell «cadascú a sa manera» no era pas combativa.

La moral nova—nova i antiga—no era pas d'anul·lació d'aquell «cadascú a sa manera» maragallia, sinó de reducció. I diu que era ja lograda aquesta reducció, que fóra assolida, dins el possible, una certa igual qualitat de sentiment moral en el fet mateix d'una norma.

Es a dir que les diferències personals moralment, foren només de quantitat, o, en millors termes, que de les diferències quantitatives derivarien únicament les qualitatives. I sols d'aquesta manera fóra possible una via de comprensió mútua, un combat, una dialogació. En la exposició de la *Filosofia* de l'home que treballa i que juga, es diu: «La *Ètica* de l'home que treballa i que juga no és gaire lluny de la *Ètica* socràtica, que's xifra tota en la recomanació d'ordenar en vida, de seguir una norma racional de conducta, a la qual amotllar, amb certa ironia i somrisent elasticitat, els detalls de la existència moral. Els principis que tradueixen aquestes normes poden ésser diferents, àdhuc oposats, la moralitat resideix en el fet mateix de la norma. (Per això Sócrates no's rebaixa ni en la companyia de cortisanes i llibertines, etcètera)». I ara, en síntesi: màxima expansió de les potències de l'home. L'amor salva sa expansió, salvada la flexibilitat mental, la qual fa possible aquell abandó que algú nomena «liquefacció». Alhora, dintre l'intel·ligència, la continua recerca, per sa fidelitat a la acció, s'al·lia a l'obra d'amor. L'amor fóra contempladora i la contemplació amorosa, alhora.

Per aqueixa via sinuosa venim a raure al lloc on volíem. El voler superador, en la con-

traposició, al desig. Però; quina cosa manté en l'home aquesta primàcia? L'esforç. El mot esforç és el nirvi de la ètica d'orsiana en la qual aquesta noció té la sabor moral antiga més pura.

El *Glosari* ha estat una victòria. Jo no sé si hauré donat de la lluita i de la victòria una concepció justa. Però això fóra tal volta difícil a tot-hom.

JOSEP MARÍA CAPDEVILA.

A PROPÓSIT D'UN LLIBRE: "SONETS" DE JOAN ARÚS

La depuració del gust i del llenguatge, augmentant l'exigència dels lectors, semblava comportar una certa minva en el nombre dels poetes. No ha esdevingut així. El cercle dels conreadors de la poesia s'eixampla cada hora. Ha de creure's, doncs, que'l catalanesc d'avui s'ofereix als esperits com una lleminadura selecta; per a tastar-la es passa ja, intrèpidament, per les engunies d'una preparació que, amb bona voluntat, podria anomenar-se tècnica.

Encara els pecats contra la Gramàtica i la Filologia abunden en els versos, però és innegable que, en conjunt, els qui semblen acostar-se més ràpidament a la santedat són els versaires. Els dramaturgs i els periodistes, per exemple, porten un pas més lent... Es natural que esdevingui així? D'acord; no faig altra cosa que constatar un fet.

Una gran receptibilitat, en tots els ordres de la vida, m'apar perillosa i mereixedora de blasme. Tots els amadors de les belles arts neixen sota'l signe d'alguna estrella resplendent, l'influència de la qual s'explica força bé amb raons de fraternitat espiritual, de simpatia de temperaments, etcètera. El fet de creixer sota'l padrinatge d'un astre no és cap mal. El mal comença quan els astres guiadors se multipliquen sense harmonia, quan alternativa i sobtadament se camina sota l'òrbita de constel·lacions allunyades i adverses.

Imaginèu els Reis d'Orient en les nits divines; imaginèu-los adés sol·licitats per l'atracció de Sirius, ara emportats per l'influència de Venus... Es molt probable que no haurien arribat mai a Betlem ni a l'instant feliç de la Epifania.

Per a defensar una mica la personalitat el millor escut, a mon juí, deu ésser la continença. Són una sensitiva; molt bé. Acabèu de llegir un llibre formós: l'admiració, irreflexivament, us duu al plaji... Calma, un poc de calma; aquest mateix plaji elaborat durant una setmana es transfigura en una simple imitació, digna de tots els respectes; al cap d'avall d'un

mes és una obra purament personal; ja només la crítica esbrinarà en obsequi vostre algú parentat decoratiu i sorprenent.

Parlant des de un sojorn d'estètica sincera i rigurosa, ha de dir-se que'l determini de fer un llibre de sonets és un determini immoral. Insistir sobre aquest punt fóra reportar antigües reflexions expressades d'una fàisò definitiva per En Joan Alcover en un llibret substanciós, avui massa oblidat. Ço no vol dir que hagin de mirar-se amb prevenció tots els sonets: Col·locar-se en semblant tesitura fóra caure en un dogmatisme — damnable com tots els dogmatismes.

El llibre de sonets d'En Joan Arús Colomer

DIETARI ESPIRITUAL

L'Institut de Cultura i Biblioteca Popular
per a la Dòna

(CONTINUACIÓ)

Què vol dir l'espai del temps, per les obres la eficàcia de les quals se perpetúa més enllà del temps i dels designis atrafegats dels homes?

En aquest *Dietari espiritual* LA REVISTA començà d'enlairar l'*Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dòna*, i el límit del paper ens deixà a mitja lloança.

Després el límit del temps no ens deixà complir la promesa de finir la lloa en el número immediat.

Ara continuarem, segurs que ahir com avui, lliures de la preocupació de l'actualitat, servim l'esperit consignant unes dades que no deixen de reafirmar-se i a les quals afortunadament mai podrem consignar que finiràn.

En parlar de l'*Institut de Cultura* ens és joia poder prometre que continuarem.

CONFERENCIES

El 16 d'Abril de 1911 tingué lloc la primera de les Conferencies destinades a ampliar els coneixements generals de les socies, quedant fixades els tercers diumenges de cada mes.

BORSA DE TREBALL

A primer de Juliol de 1911 s'obrí una Borsa del Treball per a proporcionar col·locacions a les socies en general i particularment a les alumnes de les classes que's dediquen a adquirir coneixements per a guanyar-se la vida.

CURSETS

Des del mes de Desembre de 1911 hi han organitzats en els mesos d'hivern cursets de Pri-

mer Auxilis en els Accidents Fortuits, Higiene General, Puericultura, Previsió i Estalvi, Art, Economia Domèstica, Pedagogia, Astronomia, Dietètica, Folk-lore, etc. etc.

mers Auxilis en els Accidents Fortuits, Higiene General, Puericultura, Previsió i Estalvi, Art, Economia Domèstica, Pedagogia, Astronomia, Dietètica, Folk-lore, etc. etc.

Si algun judici concret m'obliguessin a emetre a propòsit de la poesia d'En Joan Arús, eixiria de compromís recordant el mètode simplista d'una «Preceptiva» que pocs batxillers obliden:

Mèrits: versificació fàcil i correcta; veritable vibració poètica.

Defecte: excessiva receptibilitat de matitzacions alienes.

CARLES SOLDEVILA.

ESTALVI ESCOLAR

A 22 de Desembre de 1911 s'instituí, d'acord amb la Caixa d'Estalvis de Barcelona, l'Estalvi escolar o petit estalvi, que consisteix en posar a disposició de les associades segells de 5, 10 o 25 cèntims, que poden adquirir ingressant el import en una llibreta de llur propietat.

INDUSTRIES ARTÍSTIQUES

Se'n obrí una secció a 19 de Febrer de 1912 amb el doble fi d'iniciar a les obreres en els diferents treballs i procurar a la Institució medis materials per al seu desenrotllament. Amb dibuixos originals adequats als distints estils de les habitacions es confeccionaven prenes de llençeria per a us de la casa, jocs de taula, de tè, i de llit, cortines de fantasia, coixinets, etc. etc. Aquesta secció, a primer de Octubre de 1914, per raons que la Junta Directiva cregué atenibles, sofrí un canvi, quedant convertida en taller d'ensenyances professionals.

AUDICIONS MUSICALS

En el mes de Maig de 1912, a fi de que les associades poguessin tenir alguns coneixements de música, es començà a donar un Cicle de Conferencies amb audicions de piano, en les que s'estudià els precursors i contemporanis de J. S. Bach, els autors romàntics, i els moderns. El Cicle finí en el mes de Juny de 1915.

CLASSES PREPARATORIES I COMPLEMENTARIES

Començant a primer de Juliol de 1912, els

mesos d'estiu es donen classes preparatòries, complementàries, de Gramàtica Castellana.— Aritmètica.— Reforma de Lletres i Coneixement de la Moneda.

VISITES INSTRUCTIVES

Començant a l'Octubre de 1912 s'efectúen mensualment unes visites col·lectives a Arxius, Biblioteques, Edificis Públics de la ciutat, etc. etc.

CLASSES ESPECIALS

Per atendre a varies demandes de socies protectores que desitjaven cursar diferents assignatures de les que's donen a l'Institut de Cultura, a 2 de Novembre de 1913 s'obriren durant el dia unes Classes nomenades Especials.

MISSA

Des del dia 26 d'Abril de 1913, festa de la Mare de Deu de Montserrat, tots els diumenges i dies festius les associades canten a Cant Gregorià una Missa a la que poden concorrer-hi totes.

ESBARJOS

Des de la fundació, els diumenges es dediquen a les socies que durant la setmana treballen per a guanyar-se la vida, per a les que la institució va ésser fundada, Ademés de la rifa de figurins que s'ha esmentat tenen lloc altres actes instructius i recreatius com són assaigs de cant en els que prenen part les associades, cançons populars i escolars, sessions dedicades a l'ensenyament de la dansa i jocs populars, contes i rondalles, lliçons pràctiques de cuina, converses d'interès per a les socies en les que's tracta de lo que per a elles pugui ésser d'utilitat, etc., etc. Poden ademés assistir a les conferències, cursets, audicions de música i demés actes que amb aquesta mira s'afectúen en dies de festa i diumenges.

EL CURS 1915-1916

Curset d'Art. En substitució de la Classe de Art s'han anunciat quatre cursets de dotze lliçons cada un per l'ordre següent: Historia General de l'Art.—Historia del Moble i la Casa.—Historia de la Indumentaria.—Arqueologia.

Estudi del Batxillerat: Per atendre a les orientacions actuals i a fi de que les associades puguin posar-se en condicions de desempenyar diferents places que requereixen una sòlida base d'estudi i una preparació especial, es formarà d'entre les mateixes un grup que's dediqui a estudiar el Batxillerat, ingressant en el mes de Setembre pròxim.

GRÁFIQUES (Resum)

NOVIMENT D'ASSOCIADES

Any 1909.	. . . . .	320
1910.	. . . . .	1445

1911.	. . . . .	2619
1912.	. . . . .	2757
1913.	. . . . .	2618
1914.	. . . . .	2366

CROQUIS CEDITS A LES ASSOCIADES

Any 1909.	. . . . .	566
1910.	. . . . .	2477
1911.	. . . . .	6336
1912.	. . . . .	2244
1913.	. . . . .	2244
1914.	. . . . .	1717

MOSTRES COPIADES DEL MUSEU DE TREBALLS MANUALS

Any 1910.	. . . . .	576
1911.	. . . . .	462
1912.	. . . . .	202
1913.	. . . . .	133
1914.	. . . . .	51

CLASSES GENERALS

Curs 1910-1911	. . . . .	304	alumnes
1911-1912	. . . . .	799	»
1912-1913	. . . . .	1349	»
1913-1914	. . . . .	1258	»
1914-1915	. . . . .	1385	»

BORSA DE TREBALL

	Demandes	Ofertes	Col·locacions
Any 1911	 104	 75	 40
1912	 238	 163	 54
1913	 232	 247	 99
1914	 349	 246	 127

BIBLIOTECA CIRCULANT

LLIBRES DEIXATS A DOMICILI

Any 1909.	. . . . .	3145
1910.	. . . . .	7396
1911.	. . . . .	10386
1912.	. . . . .	10563
1913.	. . . . .	9618
1914.	. . . . .	9840

BIBLIOTECA PÚBLICA

LLIBRES LLEGITS A LA BIBLIOTECA

Any 1910.	. . . . .	251
1911.	. . . . .	612
1912.	. . . . .	727
1913.	. . . . .	725
1914.	. . . . .	1210

Ara que's parla dels propòsits expandidors de l'Institut de Cultura i que s'anuncia l'edificació de la nostra Universitat femenina, hem volgut recordar els orígens i la creixença de la gloriosa Institució per a que ens sigui exemple la fe que mou la paraula i enlaira i basteix les pedres i les obres humanes.

Catalunya renaixent pot dir per veu de tots nosaltres:

—Som d'ahir i ja hem invadit i hem fet nostra la Ciutat.

TOTS ELS CONCERTISTES

donen sos Concerts amb els PIANOS

CUSSÓ Sfha.

La mellor prova és que'l gran concertista

STEFANIAI

des de Madrid, felicita a la Societat CUSSÓ SFHA, com copiem del diari «La Vanguardia» del dia 19 de Desembre:

«A raíz del éxito enorme obtenido por el gran concertista STEFANIAI los días 6 y 11, en el Teatro de la Zarzuela, de Madrid, la CUSSÓ SFHA ha recibido el siguiente testimonio:

«Querido amigo Cussó: Me complazco en comunicarle el extraordinario gusto que me ha proporcionado el conocer los pianos que V. fabrica y el haber podido tocarlos en público. El piano Cussó es un maravilloso instrumento. Es imposible obtener mejor delicadeza ejecutando una pieza de Chopin ni mayor brillantez en una composición de Liszt, que con el hermoso tono de un piano Cussó.

«Al expresarle la verdadera admiración que por su instrumento siento y la inspiración que con el mismo tengo, saluda a V. muy sinceramente su muy atento s. s. q. b. s. m.

EMERIC VON STEFANIAI.»

Queda comprovat que els pianos CUSSÓ SFHA són la mellor marca espanyola

Pianos
i Pianos mecànics
Reparacions, canvis
Afinacions
Vendas al comptat i a pla-
ços a comoditat
del comprador

Pianos d'ocasió
Lloguers de pianos
i pianos mecànics
Venda de rollus
de 65 i 88 notes
a preus de fàbrica

Unic representant per Sabadell i Terrassa

JOAN COMAS = Rambla, 81 = Sabadell

PUBLICACIONES DE "LA REVISTA"

Administració: CORTS CATALANES, 453, 3.er 1.ª - - BARCELONA

EN PREMSA:

MARTÍ CASANOVAS
LA ESCULPTURA CATALANA

RAMON RUCABADO
ELS EDITORS I LA LLIBERTAT DE L'ART

MIQUEL POAL AREGALL
AFORÍSTICA FEMENINA

A primers d'Abril sortirà el primer volum. La edició serà pulcre i econòmica. Hi han en preparació obres de Josep Aragay, Alexandre Plana, Clementina Arderiu, Joaquim Folguera, Carles Riba, J. M. López-Picó, Eugeni d'Ors, J. Farran i Mayoral, Josep Carner, Josep Lleonart, J. M. de Sagarra, Miquel Ferrá, i altres.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. VII

PARAVLES

POESIES

Preu: Dues Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

ALEXANDRE PLANA

SOL EN EL LLINDAR

POESIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Tres Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

JOAQUIM FOLGUERA

POEMES DE NEGVIT

Preu: Tres Pessetes

Es ven en les principals Llibreríes

JOSEP M. DE SAGARRA

**PRIMER LLIBRE
: DE POEMES :**

Preu: Cinc Pessetes

De venda en les principals Llibreríes